

Ténagy Sándor;

Így élni

Így élni, ilyen halálosan,
szeretni mindig, fogszorítva!
Nem kérdezní sohase: hogyan,
nem figyelni a válaszokra.

Szeretni, félni, megtörteni
másoknak magad odavetve!
Ugy sírni, hogy ne lássa senki:
magad is vágyódsz szeretetre.

ZALAI FÓRUM:

KÖZÜGY...

A Zalai Hírlapban újra és újra teret kapó vitáirásokból félreérthetetlen ösztönzést kaptam, hogy mondjam el véleményemet irodalmi színpadi mozgalmunk jelenlegi helyzetéről, funkciójáról, lehetőségeiről. A szándék egyértelmű. A zalai sajtó segíteni kívánja ezt a mozgalmat, amely az utóbbi években megyénkben is egyre népszerűbb lett, újabb és újabb együttesekkel gyarapodott.

Az ötvenes években jelentkező irodalmi színpadok azonosak voltak a mai oratóriumi fogalommal. A társadalom változásával igényeink is differenciáltabbak lettek. Ezért az irodalmi színpadok is új és új megoldásokkal próbálkoztak, keresték a korszerű játék lehetőségeit. Így születtek meg a novella- és regény-dramatizálások, a kabaré és paródia különféle változatai és más kísérletek. Ma, amikor irodalmi színpadról beszélünk, az oratórikus játékon kívül az úgynevezett mimetikus játékokra is gondolunk (pódiumjáték, riportjáték, dokumentumjáték) és a diák-pamfletet, a szatírt és a kabarét sem hagyhatjuk figyelmen kívül.

Megyénk irodalmi színpadi mozgalmának helyzete ismert, hiszen a Zalai Hírlap minden figyelemre méltó kulturális megmozdulásról hírt ad, így ennek a mozgalmnak az eseményeit is közli évek óta az olvasókkal. Közvetett tehát, hogy országos mércével mérhető, a megye határain kívül is ismert eredményeket (Hétközi, Ki mit tud? Csurgói Színjátszó Napok, Siófoki Országos Diákszínjátzó Napok) csak néhány diákszínjátzó mondhat magáénak. Felöltött csoportjaink nem tudtak vagy nem akartak kilépni saját közönségük, szűkebb pátriájuk köréből mind a mai napig, megfosztva önmagukat néhány erlőlen-szép élménytől, pártolóikat pedig attól az örömtől, amely sikereik nyomán kelhetett volna.

Eppen ezért örömmel olvastuk a Zalai Hírlapban megjelent írást, hogy végre olyan új színpad született és mutatkozott be reménykeltő törekvésekkel, amely — mint a megye legmagasabb kulturális intézményének együttese — talán felveheti a versenyt az ország más, jó hírű, hasonló körülmények között dolgozó felöltött együtteseivel. Előadásuk visszhangja jó volt, a közönség és a szakmabeliek egy-

aránt örültek a szép bemutatkozásnak. Aztán a Zalai Hírlap 1971. február 21-i számán megjelent a Reflex színpad tal rendezőjének „ars poeticája”, ami vitára készített. (Előadásukat nem láttam, így csak a nyilatkozat néhány kitételéhez szólnok.)

Alapvető célkitűzésük tisztességes, de összevetve az azzal a fajta „amatőr-séggel”, amelynek legfőbb jegye — Merő Béla szerint — a hivatásos színházak lehetőségeit is meghaladó, szinte korlátlan kísérletezés (eljutni „oda, ahol még nem, vagy ritkán járt színház”) ellentmondásos. Ez a törekvés tükrözheti egy szűk réteg, de semmiképpen nem a kívánatos „nagyobb közeg” igényét.

Mielőtt a másik, az úgynevezett színpadok fontosságát kérdésben elmondom véleményemet, szeretném előrebecsajítani és ismét hangsúlyozni, hogy ez a mozgalom ma már közügy, egyformán fontos mindnyájunknak, azoknak is, akik kevesebb ideje, és azoknak is, akik sok éve élnek benne, tevékenykednek érte. Eppen ezért nem tartom helyesnek az említett cikk, már-már személyeskedő hangú utolsó fejezetét. („Városunkban több színpad működik. Mi nem akarunk rivalizálni velük, kiszerű érzésektől mentesen szeretnénk dolgozni.”) Helytelen alapállás és a többi színpadra sértő megnyilvánulás ez.

Nem hinném, hogy a még alig megszületett Reflex színpaddal bármelyik együttes is „rivalizálni” akarna. (Egy akadémia, egy merőben más funkciójú kamaraszínpad, vagy egy heti egy próbás versmondó klub nem is lenne méltó ellentél.) A versenyt általában azonban egyetlen együttes sem kerülheti el. Ezt a mozgalmat éppen a versenynek teszik olyan színessé, színvonalassá, amilyen napjainkban. Ha nem rendeznének versenyeket, akkor sok serkentő élménytől fosztanánk meg szereplőt, vezetőt és sok-sok pártolót, egy-egy együttes „drukkereit”.

A Reflex színpad lehetőségei — anyagi, tárgyi és személyi feltételei — biztosítékkal szolgálnak arra, hogy a maga kategóriájában(!) igenis versenyezessen, és nem is eredménytelenül. Mert csak önmagunkkal versenyezni rendhagyó és lassonnan jelenség lenne ebben a mozgalomban!

Varga Zoltán

— Az imént említette, hogy milyen a munkás-ideálja. Tudna ilyeneket említeni?

— Sorolhatom. A Biczócsalád — apa és két fia — Nagykanizsán, Konecz András ugyanott. Lentiben Kovács István, Zalabakán. Németi József, Hadászi Ottó. Zalaapátiban Huszár Szilveszter és Táplér József, Egerszegben Dömötör István, Lendvai István. Mondjam még?

— Köszönöm. A többi talán mondják el a munkások.

2

A kaszaházi malom üzemvezetője Péter István. Az igazgatójáról alkotott véleményét röviden így summázza:

— Az utóbbi három évben nagyon megváltozott a gazdasági vezetőkre háruló feladat. A mi igazgatónk megfelelt ennek. Vállalatunk ütemesen fejlődik. Három év alatt 8,5 százalékkal bővítették a hajtottunk végére a nyereség terhére, s mégis volt minden évben nyereségességedés is.

— Azt tartja jó vezetőnek, aki nyereségességedést tud fizetni?

— A nyereséges gazdálkodás napjainkban létfeltétele egy vállalatnak. Dehát az elvtárs azonban nemcsak ennek, hanem az emberi oldalnak is megfelel. Még nem volt olyan ügyünk egymással, amit ne tudunk volna elintézni.

Horváth Géza hengerőr, szakmunkás. A vállalatnál 19 éve van munkaviszonyban.

— Amióta Deliága Imre az igazgató, hány-szor találkozott vele?

— Ki tudná azt megmondani? Sokszor. Legutóbb egy hónapja, hogy találkoztunk. Sajnos, éppen sürgős munkám volt a malomban, s nem értem rá beszélgetni.

— Ezek szerint a beosztott hagyta ott a főnökét?

— Elnézést kértem... Ő megértett.

Dömötör István átvevő-kiadó, Deliága Imre munkáside-
— Milyen a jó igazgató? —
— kérdez vissza. — Mindent szak-

Cseres Tibor:

AZ UTOLSÓ ÉJSZAKÁK

1.

Mikor a XI. kerületi Stoczek utca fölött teljesen elcsitult minden zaj, s a szovjet tüzeresség lövegei is távolabbi célpontokat kerestek, német tábori csendőrök érkeztek a szálláskörletet képező; de civilekkel is zsúfolt ház kapuja elé. Az örök — a külső, egy öreg tartalékos és Gyurka, a belső ör — simán beengedték őket. Még tiszteletadást is teljesített az öreg. Külön parancsuk arra nem volt, hogyan kell viselkedni mostan és itt, különösen éjszaka, német tábori csendőrökkel. Eszükbe sem jutott, hogy lakott helyen lövöldözzenek.

Heten voltak a németek, és határozottan mozogtak, biztos értesülésük lehetett a század helyzetéről.

Szerencse, hogy az egyik zászlós (a szemüveges) dolga végzésére éppen a lépcsőházból fordult. És német szóval mindjárt megállította a tábori csendőrt parancsnokát, az oberfeldwebelt. S két német mondat között bekiáltott, a tiszt szállításra:

— Főhadnagy uram! Német tábori csendőrök!

Többet nem mondhatott, mert nem tudhatta, nincs-e közöttük olyan, aki ért magyarul.

Nem kellett sok előkészület, csizmanadrágban asztal mellé álltak a század tisztjei. Két gyertyát gyújtottak. Akkor aztán láthatták, hogy az asztal külső oldalán tűzkező géppisztolyok négy német áll. S a magyarok nem nyúlhattak derekszijuk és pisztolyaik után.

Azt a parancsot hozták, hogy a magyar pionírok vonuljanak nyomban a Ferenc József-füdhöz, s onnan bizonyos vezérelvezetett löszereket szállítsanak be a Gellért-hegy barlangjaiba.

Az első szavak után világos volt, hogy Dobay János, az utász-század főhadnagya persz akarja teljesíteni a kétes szövegű parancsot. Az oberfeldwebel a kitérő mondatok hallatán ököllel verni kezdte az asztalt. Akkor a zászlós, aki tolmácsolt, mutáló hangon belépszólte a fordított szövegbe, hogy engedelmességedniük kell, mert odakint még három német várakozik.

Szerencse, hogy a német ökléhez folyamodott. Követelőzésére már előbb odahúzódtak a magyar katonák, hiányos öltözékben, s persz fegyvertelenül. De az ökölcsapasok miatt megilletődve helyet adtak a két légornász Horogh-nak, s mindenekelőtt a jutasi

örmesternek, aki most is azzal mutatott példát, hogy nyomban zubbonyt öltött, sőt dereksziját is kötött.

Abban a pillanatban érezték meg hátuk mögött a veszélyt a németek, amikor János megadta szemével a támadásra a jelet.

Csak a kis Horogh, a főhadnagy legénye ismerhette gazdájának ezt a kacsintását: na most! A németek feje egyszerre fordult. Kezük és géppisztolyuk azonban egy pillanattal később rándult.

Ezt a pillanatot használták ki a magyarok. Először látta ezt a kacsintást, mégis egyszerre mozdult a két Horogh-gal a jutasi örmeister is.

Veszélyes pillanat volt, a csőre töltött, német mintájú, zömök géppisztolyokkal. Az idegen ajkú tábori csendőrök megadták magukat. Az oberfeldwebel torokütést kapott. Társai tanultak sorsából.

Hogy mi a túl biztos fellépés következménye!

A kapuban gyanútlanul vigyázkodott az ötödik német. Egy szeletke látszott a Dunából, azt figyelte. Három utász kincstári kötött ujjasban, pusztá kézzel megfogta a füstot, tenyérrrel fogták szájára a kiömlő fölösleges német szavakat.

Gyurkában most világosodott meg a szégyen, hogy fegyveres örként beengedte szálláskörletükbe — az ellenséget.

Az utolsó két német a lövés felől emeletig hatolt a földszínt. Ezek még nem tudtak semmit. Hogy lövés történt, hátalomban érezték magukat, dűdölva jöttek lefelé az emeletről. Cszimájuk jelezte, amint közelednek.

Gyurka eléjük ment egy fordulót. Mikor az első német előbukkant, elhúzta a billentyűt, háromméternyíról dőlt le a német. Gyurka a halottat nézte, egy lépést hátrált, s nem is gondolt az utolsó vendéggel, a halott társával.

Az utolsó német ijedtében egész tárat eresztett Gyurkába. Ezzel az egy némettel aztán hajnalig bibelődött a század az emeleten. Végül is egy kézigranát végzett vele.

2.

János egy alezredes előtt áll. Az ablakon át a Gellért Szálló körvonalai látszanak. Megtette a jelentését. A feljebbvaló arca komor, kemény, majdnem kirelhetetlen.

— Hogyan történhetett?
— Nem tehetünk mást. Olyan hírtelen kellett határoznom, szinte gondolkodni se maradt időm.

munkásaiban — az embert is. Bárki, bármilyen problémával felkeresheti. Nála sohase-m talált zárt ajtókra. Említhetek egy kis példát?

— Kérem!
— Egy hónappal ezelőtt itt járt, látta rajtam, hogy valami nincs rendben. Kérdezte, elmondtam, de nem vállalati ügy volt. Segíteni nem tudott. A minap ismét itt járt, s érdeklődött, hogy megoldódott-e a gondom. Jól esett!

— Deliága elvtársnak feltettem egy kérdést. Ő nem válaszolt rá. Talán önök. Feltelevé, hogy a vállalatnál titkos szavazással választanak az igazgatót, hány szavazatot kapna?

— Az emberek összenéznek. Aztán szinte egymás szavába vágva mondják:

— A szavazatok 95—98 százalékát.

— És hogy oldódják a komoly beszélgetés hangulata, Horváth Géza hozzászól:

— Csak azok nem szavaznának rá, akik a helyére pályáznak.

Mészáros Ferenc

— Gondolkozni se?

— Igen, olyan volt a helyzet, nem lehetett gondolkodni: vagy a teljes megalázkodás, vagy a legmesszebbmenő tiltakozás.

— A szövetséges német hadsereg tagjaival szemben! Erre nem gondolt?

— Nem!

— Vállalni kell a következményeket!

— Vállalom!

Az alezredes váratlanul megenyhül.

— Helyes. — Kezét nyújtja: — Szervusz —, s elmosolyodik, közelebb lép Jánoshoz. — Hogy lásd, milyen komolyan gondolom a következményeket: a Gellért ablakaiba egy örült tüzer alezredes lövegeket állított. Közvetlenül akarja löni az oroszokat. A fegyvereket a másik irányba kell fordítani! Erted? Számításaim szerint az oroszok reggelre ott lesznek. Hány embered van?

— Nyolcvan.

— Elég lesz!

3.

A század körletében nagy készülődés.

— Alázatosan jelentem, nem tudok nyolcvan embert kiállítani.

— Hatvanat?

— Talán.

János bólint. A nyüzsgésben a civilek is előmerészkednek. A szomszédos földszinti lakórészéből még küldöttségfele is érkezik. Az a nő vezet, akit Horogh János számára kiszemelt, s akit a főhadnagy férfias tapintattal nem hódított meg.

— Tessék?

— Félünk, főhadnagy úr! Ha a katonák elmennek, védetelenek leszünk.

— Holnap már nem kell félni. Vagy holnapután.

A nő halás. Az egész ház nevében is szeretné meghálálni a védelmet.

— Legfeljebb imádkozni tudnánk magukért.

— Hisz maga az imádságban?

— Nem.

— En sem.

Attól, hogy miben hisznek ők ketten, és miben nem, kapcsolat létesült kettejük között. Ha János most megfogná a nő kezét, úgy vezethetné bárhol, mintha már jártak volna arra. Utcára, rétre. Akár az ágyba is.

— Nevetnek. Egymásra nevetnek. Feledve a perc környezetét.

A szemüveges zászlós lép oda. Nyel egyet. Vár egy pillanattal, s ezt mondja:

— Egy tüzer százados keres.

— Na, máris?

Elfordul a nőtől, hogy a belépő századosot fogadja. Mire visszafordul, kilépett életéből a nő. Igen. Nemcsak a szobából.

— A Gellértből? Megyünk, megyünk.

Eörsi István:

Hiába vártam

Hiába vártam ma is szívrepesve szakító leveled.

Hánykolódom, nem jön álom szememre, csak nem vagy beteg?

Vagy elfeledtél? Arra számítottam: szerdára ideér.

Már a csütörtök is hátunk mögött van, s még sehol a levél.

Ird meg sietve: ezért nem, azért nem, s többé nem-nem-soha —

s hogy aggasztó késésednek e héten mi az oka?

A százados meglepődik.
— Talán tisztelegne a főhadnagy úr!

Nem ijed meg, elszontyolódik János. Meg is lepődik azonban, de tudja, ennek a századosnak semmi köze nincs a Gellérthez. Milyen kedves volt, milyen más szavú volt az alezredes.

Összerántja magát. Jelent. A százados megenyhül, de barátságossá nem változik.

— Fontos parancsot hoztam. Két zászlós, az egyik hadapród, s a hadnagy szivárog be pillanatok alatt. Erzik, itt most készül valami. A százados körülnéz.

— Csak urak maradhatnak a szobában.

Meghátrálnak a legénységek. Az ajtó becsukódik. De János tudja, ott fülének kívül az emberek.

— Híndy altábornagy úr parancsa — egészen lehalkítja hangját a százados: — a zászlóalj azonnal vonuljon fel a Várba! A felmentő seregekkel egyesülünk. A legénységnek tudnia kell, hogy a Führer meg a Nemzetvezető gondolkodtak kiszabadításukról, teljes harckészség!

— Kitérés?

Várta ezt a kérdést a parancshozó.

— Igen! Mégpedig harc árán.

— Minden fölösleges holmi hátrahagyásával... — mondja a kitalálni való részletes utasítást János.

— Úgy van.

— Minden löszert felmálházva, járművek nélkül.

— Helyes.

A százados egészen felvidül.

— A kitérés iránya?

— Idejében meg fogják tudni. A zászlóalj...

— Ez csak század. Kérem szépen...

— Megtiltom, hogy ilyen hangon beszéljen.

János a tisztjéhez fordul. Előbb a hadnagyhoz szólna, de gondol egyet, a szöke zászlóshoz szól:

— Milyen embernek ismer engem a zászlós úr?

— Nem is tudom...

— Vádnak, harciasnak vagy szelidnek?

A százados hűledeznek, a következő mondat neki szól:

— Hallotta, százados úr? Én szelid ember vagyok! A főhadnagy úr szelid ember.

— Mit jelentsen ez?

— Azt, hogy menj az anyádba! Te piszok! Az altábornagyoddal meg a Führerrel meg a Nemzetvezetőddel együtt!

A hang emelkedőjéből értenek a deszkán túl.

Es már nyílik is az ajtó, segítők arck bukkanak elő. A százados pisztolyához kap, de meggondolja nyomban.

— Ez belekerül a minősítésébe! Figyelmeztetem! En figyelmeztetem!

— Mit beszélsz, te vadbarom?

— Ezt nekem mondta?! És kezek ragadják meg a századosot.

— Rámegy a kardbojtja!

— Menj az anyádba, te seggfej, a kardbojtoddal együtt!

— Hazaáruló!

Nagyot lök erre a tüzeren János.

De már nem eshet el a százados, adják kézről kézre az emberek. Kifelé. Csak a kapuban kap egy olyan nyomást, hogy ülepre pottyan. Kint a járdán. A járda sötétlen, fagyos haván.